1. LA FORMACIÓ PROFESSIONAL AVUI

Quan parlem de la NOVA formació professional, ens referim a una formació molt més vinculada a l'activitat econòmica i a la innovació, i deslligada de l'estigma de "segona oportunitat" i de compensació del fracàs escolar.

1. La Formació Professional

La formació professional és el conjunt d'ensenyaments que capaciten per al desenvolupament qualificat de les diverses professions, l'accés a l'ocupació i la participació activa en la vida social, cultural i econòmica. Combina la formació teòrica i la pràctica.

De fet, el concepte de Formació Professional inclou més àmbits dels que habitualment se li atribueixen. Perquè a més a més dels ensenyaments de la formació professional inicial (FPI), que és el que normalment s'entén amb aquesta designació, inclou també les accions d'inserció i reinserció laboral de les persones treballadores (Formació Professional per a l'Ocupació, FPO), així com les orientades a la formació contínua en les empreses que facilitin l'adquisició i actualització permanent de les competències professionals (Formació Professional Contínua, FPC).

2. D'on venim

Els estudis de formació professional han experimentat un procés de transformació molt important i relativament ràpid fins arribar a consolidar-se en el format actual. L'evolució social i econòmica del nostre país ha comportat l'adequació del sistema educatiu, que no sempre s'ha fet amb la diligència i la profunditat necessàries. Un breu repàs dels principals trets de l'evolució de la formació professional al nostre país pot ajudar a entendre la situació actual.

El salt d'aquell sistema agrari tradicional de principis del segle XX a la societat actual ha exigit una transformació educativa important. Tant el sector primari com la producció industrial es nodrien d'una

mà d'obra poc o gens qualificada. La formació per exercir la feina es rebia sobretot en l'aprenentatge del propi ofici, i amb l'ajut dels gremis i les associacions.

Ja a finals del segle XIX havien iniciat la seva tasca algunes escoles de capacitació i formació artesana lligades a congregacions religioses com els salesians. I, a partir de l'Estatut de Formació Professional de 1928, es va consolidant una xarxa de centres nocturns per capacitar els treballadors davant la transformació dels sistemes productius.

Posteriorment vindrien l'Organització Sindical, xarxes d'instituts laborals, els instituts tècnics, la *Ley de Formación Professional, les juntas provinciales y locales, les escoles de Preaprendizaje, Aprendizaje i Maestría Industrial, les universitats laborals, el I Plan Nacional de Desarrollo,* etc.

La Ley General de Educación de 1970 va suposar una reforma important del sistema educatiu. I s'articula una formació professional organitzada en la pràctica en dos nivells:

- El primer grau, de dos anys, per als que no estudien el BUP.
- El segon grau, de tres cursos.

A la pràctica, però, la formació professional era considerada una via educativa de segon ordre, sense el reconeixement i el prestigi d'altres nivells.

L'organització actual la devem a la LOGSE de 1990, en la qual s'estableixen els cicles formatius i s'introdueixen les pràctiques obligatòries en les empreses per a tots els cicles.

Amb la LOE de 2006 s'adapta el sistema educatiu als nous temps i s'impulsa la formació al llarg de la vida.

Així doncs, quan parlem de la NOVA formació professional, ens referim a uns estudis que fa ben poc que s'han estructurat al nostre país en el format actual. Però sobretot a una visió diferent i a un sentit nou d'aquestes activitats de formació. Formació molt més vinculada a l'activitat econòmica i a la innovació, i deslligada de l'es-

tigma de "segona oportunitat" i de compensació del fracàs escolar.

3. La Formació Professional inicial específica

És la formació professional reglada que s'imparteix dins del sistema educatiu. Inclou els Cicles Formatius de Grau Mitjà, els Cicles Formatius de Grau Superior i els Programes de Formació Professional Bàsica. Es treballen les habilitats i els coneixements professionalitzadors relatius a una professió.

Els títols de formació professional s'ordenen en famílies professionals i s'organitzen en cicles formatius de grau mitjà i cicles formatius de grau superior. Hi ha un total de 26 famílies professionals i cadascuna engloba cicles formatius de característiques comunes a nivell professional. Serien exemples de famílies professionals: Activitats físiques i esportives, Administració i gestió, Agrària... I cadascuna d'aquestes famílies se subdivideix en cicles específics: l'Agrària té els cicles de Conservació del medi natural, Jardineria, Producció agroecològica...

3.1 Programes de Formació Professional Bàsica

Són programes per als joves que no han acabat l'etapa de l'educació secundària obligatòria (ESO). La seva finalitat és proporcionar a l'alumnat una formació bàsica que els faciliti poder continuar en ensenyaments de formació professional i que els permeti la incorporació al món laboral. Constitueixen una nova oportunitat per a l'obtenció del graduat en educació secundària, si superen els mòduls de formació complementària. Existeix una gran diversitat d'oferta en aquest sentit (vegeu el Glossari).

3.2 Els Cicles Formatius de Grau Mitjà

Són els estudis que preparen per a una professió determinada i que solen tenir una durada de dos cursos. Tenen mòduls teoricopràctics impartits al centre de formació i mòduls de formació en centres de treball (empreses, tallers, entitats esportives...).

A part de la formació per al conjunt de professions enteses tradicionalment, s'han incorporat cicles de d'Arts Plàstiques i Disseny, així com d'esports. Al final s'obté el títol de tècnic o tècnica de la professió corresponent. En el nostre sistema educatiu són el primer nivell de l'educació postobligatòria.

Per accedir a aquests cicles cal haver superat l'ESO, o superar una prova d'accés i tenir 17 anys, o bé superar un curs d'accés específic.

3.3 Els Cicles Formatius de Grau Superior

Per accedir als cicles formatius de Grau Superior cal tenir el títol de batxillerat o bé haver superat una prova d'accés o un curs d'accés i tenir 19 anys. La titulació que s'obté és de tècnic o tècnica superior de la professió corresponent. Amb el títol de grau superior es pot accedir a la universitat.

4. La formació en centres de treball

La formació en centres de treball pretén assolir dos objectius bàsics: completar l'adquisició de les competències professionals assolides en el cicle formatiu i facilitar la incorporació dels alumnes al món laboral.

Són pràctiques formatives no laborals que es realitzen en centres de treball situats a l'entorn dels centres on cursen els seus estudis. Prèviament s'ha d'haver signat un conveni de col·laboració que subscriuen l'escola i l'empresa. Aquestes pràctiques formen part del programa formatiu (curricular) d'aquests cicles formatius i els programes de formació professional bàsica.

Amb aquesta formació es pretén que l'alumnat conegui de primera mà el món laboral, en contacte amb la tecnologia que utilitzen les empreses, i completi la seva capacitació per a la incorporació al món laboral. En cap cas impliquen serveis retribuïts ni vinculació laboral. La durada de la formació pràctica en centres de treball serà la que estableixi el disseny curricular del cicle formatiu, que oscil·la entre les 300 i les 700 hores aproximadament, organitzades en un temps

de 4 hores diàries i 20 de setmanals si es compaginen les pràctiques amb l'activitat en el centre.

S'estableix una comissió de control i seguiment formada per pares, alumnes i professors. El centres han de tenir un coordinador de formació professional i tutors de pràctiques professionals. I l'empresa ha de nomenar una persona responsable que en faci el seguiment.

En el cas que l'alumnat acrediti haver assolit aquests objectius bàsics de manera parcial o total mitjançant l'experiència laboral, pot demanar l'exempció total o parcial de les pràctiques. L'exempció sempre s'ha de considerar com una excepcionalitat, perquè les pràctiques és un mòdul essencial en la formació professional de l'alumnat.

5. La Formació Professional contínua

La formació professional contínua està constituïda pel conjunt d'accions formatives desenvolupades per les empreses, els treballadors o els sindicats i les patronals per millorar les competències de les persones que estan treballant.

Segons les dades que facilita el Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya, a l'Hospitalet de Llobregat, l'any 2015 hi van participar al voltant de 1.800 persones.

6. La Formació Professional a l'Hospitalet de Llobregat

Dades facilitades per l'observatori de la Formació Professional de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.

Durant el curs 2015-2016 es van formar mitjançant la formació professional inicial 4.005 alumnes distribuïts de la manera següent:

PFI+FPB	198 alumnes
CFGM	1.698 alumnes
CFGS	2.307 alumnes
Total Formació Professional Inicial	**4.203 alumnes**
Formació per a l'ocupació	1.645 persones
Formació professional contínua	1.800 persones

Pel que fa a la titularitat dels 13 centres que imparteixen Cicles Formatius, 7 són públics i 6 són concertats.

El curs 2015/2016, a la ciutat s'han realitzat un total de 75 Cicles formatius. La gran majoria (68) corresponen a cicles específics, ja sigui de grau mitjà (27, el 40%) o de grau superior (41, el 60%).

Cal destacar que a la ciutat també és realitzen 6 cicles, un de grau mitjà i 5 de grau superior d'ensenyaments artístics, concretament de la família de Comunicació gràfica i audiovisual.

Pel que fa a la titularitat del centre, el 62,6% dels cicles s'imparteixen en centres públics, davant del 37,7% que es fan en concertats. Són dades molt similars a les de l'any anterior, si bé s'observa com a novetat l'aparició d'un nou cicle d'ensenyaments esportius, especialitat que no s'impartia a l'Hospitalet fins aquest curs.

Evolució de la matriculació d'FP

El total d'alumnes matriculats a cicles formatius augmenta d'any en any des del curs 2007-08 (un 39% en global), amb excepció del curs 2013-14, en què decreixen les matriculacions, bàsicament dels CFGM.

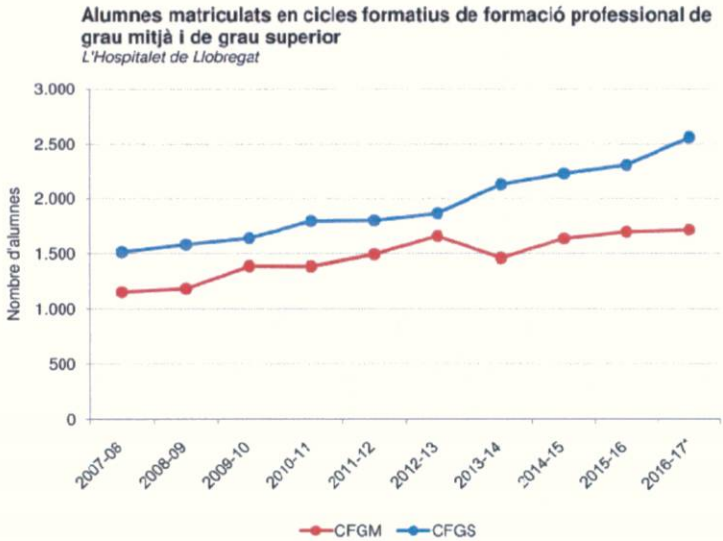

Font: Dades i Gràfica elaborada per l'Observatori de la Formació Professional

Cal destacar que dels estudiants de l'Hospitalet que finalitzen l'ESO i decideixen continuar estudiant, el 40% opten per la Formació Professional i el 60% inicien Batxillerat. Aquesta proporció coincideix amb el total de Catalunya.

L'evolució dels cicles de Grau Superior segueix una tendència creixent des de 2007, amb un increment de 792 persones, que contrasta amb la disminució de 619 alumnes universitaris de la ciutat, explicada ben segur per la crisi econòmica.

7. Glossari

Programes concrets

PROGRAMES DE FORMACIÓ I INSERCIÓ i FORMACIÓ BÀSICA (PFI): Adreçats als joves d'entre 16 i 21 anys, que no hagin obtingut el GESO, no segueixin en el sistema educatiu i accedeixen voluntàriament als programes. Tenen una durada d'un curs acadèmic. Alguns són organitzats pel Departament d'Ensenyament. N'hi ha de subvencionats pel Fons Social Europeu, en el marc de la iniciativa d'ocupació juvenil.

IFE, Itinerari de Formació Específica: Són ensenyaments professionals adreçats a alumnes d'entre 16 i 20 anys, amb necessitats educatives associades a una incapacitat intel·lectual lleu o moderada i que no es troben en disposició de seguir la formació professional ordinària. Tenen una durada de 4 anys. Inclouen continguts professionalitzadors i continguts relacionats amb el desenvolupament d'habilitats personals i socials.

PTT: Pla de transició al treball. En col·laboració amb administracions locals i empreses.

PPP: Programa de Promoció Professional. S'adreça a joves menors d'edat que no hagin obtingut el GESO. Té una durada de dos cursos escolars. El seu objectiu és proporcionar les competències bàsiques i professionals que permetin obtenir un títol professional bàsic, i estar en millors condicions per superar les proves d'obtenció del títol de GESO.

PIP: Plans d'iniciació professional.

Nous aspectes de la formació professional

FORMACIÓ PROFESSIONAL DUAL: Es realitza en alternança entre el centre educatiu i l'empresa, combinant la formació en el centre i l'activitat en una empresa. El seguiment i la valoració de l'aprenent es fa de forma conjunta.
L'estada a l'empresa es divideix en dues fases. La primera és de 80 a 100 hores i no és remunerada. La segona implica alta a la Seguretat Social, pot tenir la modalitat de contracte d'un any com a mínim, o de beca, i és de 2 a 10 mesos de durada. Diferents instituts i empreses de l'Hospitalet de Llobregat tenen programes de Formació Professional Dual.

ACREDITACIÓ DE COMPETÈNCIES: Procés que té per objectiu validar els aprenentatges assolits per les persones mitjançant l'experiència laboral i altres vies no formals de formació. D'aquesta manera es reconeix i s'acredita si escau les competències adquirides en la pràctica i es pot obtenir un Certificat de professionalitat, un títol de formació professional o totes dues coses.

- Assessorament
- Avaluació
- Acreditació de la competència

Des de 2011 s'han dut a terme convocatòries ordinàries, així com d'específiques mitjançant conveni amb agents socials (cal destacar l'àmbit de l'atenció sociosanitària a persones dependents en institucions socials).

Més informació a l'apartat ACREDITA'T del web www.gencat.cat, i als centres de formació professional.

CERTIFICAT DE PROFESSIONALITAT: És un document oficial que acredita que una persona és competent professionalment per desenvolupar una activitat laboral. En aquest certificat hi figuren les unitats de competència que s'acrediten.

CATÀLEG DE QUALIFICACIONS PROFESSIONALS: És el conjunt de qualificacions professionals ordenades segons les diferents famílies professionals i nivells de competència.

Bep Masdeu Asperó
Sociòleg. Va ser Director de l'INS Llobregat